

נספח ט

נספח זה הוא פרק בספרו של הסופר שמרקה קצ'רגינסקי "פארטיזאנער גייען...!" (פרטיזנים צועדים...) כותרת הפרק ביידיש "מיין ליבלינג" ("אהוב נפשי"), שפורסם בארגנטינה ב-1947. הספר כולל פרקים אותם כתב הסופר עוד בהיותו בפרטיזנים (אוטריאד "וילניוס" בו לחמתי אני), או בחודשים הראשונים לאחר בוא הצבא האדום, בקיץ 1944. יש בפרק הזה קצת אי דיוקים, אך בעיקרו התיאור הוא אמיתי ונכון. הספר של קצ'רגינסקי פורסם במוסקבה ע"י הוועד היהודי האנטי-פשיסטי עוד בשנת 1945. מהדורה שנייה פורסמה בארגנטינה בשנת 1947 על ידי "התאחדות יהודי פולין בארגנטינה". לאחר מכן פורסם מהדורה שלישית במחנות העקורים בגרמניה באפריל 1948, על ידי ארגון שהיה קיים אז בשם "פקדה ראשית של הסתדרות פרטיזנים, חיילים וחלוצים בגרמניה".

"מיין ליבלינג" של ש. קצ'רגינסקי

תרגום מיידיש

בשנתו ה-15 וחצי בחייו הוא כבר היה פרטיזן, כי ...
עד כה הוא כבר הספיק להרגיש את האכזריות של הגסטאפו בווארשה, משם נמלט לביתו, לסוונציאן המשוחררת.¹
רק כעת הוא יכול ללמוד. הוא כותב להוריו, שנשארו בווארשה: "תבואו לכאן, כאן תזכו לחיים". ההורים שותקים. איצקה מבין את פירושה של שתיקת הוריו. הוא מאושר, שביכולתו לשלוח להם חבילות מזון. הוא מתרגש מקבלת תודתם ומהתוספת שהם כותבים - "החבילה הואילה לנו מאד".² דבר, המעלה על דעתו רעיונות רבים למחשבה. איצקה לומד בכיתה השישית. בכוונתו, בכל מחיר, לסיים אותה במשך הקיץ ובשנת הלימודים הבאה "לקפוץ" לכיתה השמינית. אבל ה-22 ביוני משבש את כל תוכניותיו.

משחיטת יהודי העיר סוונציאן הוא נמלט לגלובוק. מהשחיטה בגלובוק, נמלט חזרה להצטרף ל-300 ניצולי סוונציאני. ההיטלריסטים אינם נותנים מנוחה. הוא מתחיל לעבוד במחסן בו הגרמנים אכסנו נשק שלל סובייטי. איצקה יכול לקבל עבודה טובה יותר ושם לקבל אפילו קצת מרק, הוא גם יכול אפילו להתחמק מעבודה (לומר פשוט שהוא בן 12 בלבד), אבל מחסן הנשק תואם את שאיפותיו. איצקה נזכר פעם – "כאשר רק נודע לי שבסביבה שלנו נמצאות קבוצות פרטיזנים ושאחד המנהיגים הוא המורה פ.ג. מארקאו מסוונציאן, כבר לא יכולתי להירגע".³ יום ולילה חלמתי – כיצד להגיע אליהם. בהעדר אפשרות להקים אתם כל קשר, החלטתי לארגן את החבורה מסוונציאן, להשיג לנו נשק, להיסתלק מהגטו ולהראות לגרמנים את יכולתנו

¹ קצ'רגינסקי כותב ביומנו ראיון זה בוילנה באוקטובר 1944 כשהעיר תחת שלטון סובייטי. לכן וארשה הייתה עיר כבושה על ידי הגרמנים בתקופה אליה מתכוון קצ'רגינסקי, שלהי 1939. לעומת זה, סווינציאן הייתה "משוחררת" על ידי הצבא האדום.
² בתקופת הסכם ריבנטרוף-מולוטוב היו קשרי דואר בין גרמניה ובין ברית המועצות ובמסגרת זו נשלחו גם חבילות מזון.
³ פידקה מארקאו, רוסי, היה מורה בסווינציאן, נשואי ליהודיה וקומוניסט. בפולין ישב בבתי סוהר. בבוא הסובייטים לסווינציאן התמנה כנציג ביילורוסיה בסובייט העליון במוסקבה. עם ההתקפה הגרמנית ברח עם הצבא הסובייטי הנסוג ובשנת 1942 הוצנח לאזור אגם נארוץ' בביילורוסיה ומשם החל לארגן את תנועת הפרטיזנים באזור. בפיקודו הוקמה חטיבת הפרטיזנים ע"ש שם וורושילוב, שבשורותיה פעלו גם יהודים רבים מהאזור.

איצקה יחד עם גרשקה באק ומיישקה שוטאן מחליטים לגנוב נשק ולהעבירו בינתיים לגטו. הם מנצלים את העדרם הרגעי של הגרמנים [מהמחסן] ומבריחים בתוך המכנסים שני אטרזנטקות ובמגפיים מכניסים את התחמושת. דרך גדר תיל הם מתגנבים עם האוצר לתוך הגטו.⁴ הם מסתירים מתחת לשלג את רובה וברדת החושך הם מסירים הקת, כדי להקל בהעברתו לתוך הגטו.

השלושה מצרפים אליהם עוד מספר בחורים. בהם: שייקה גרטמן, דוידקה יאכיי (שניהם פרטיזנים גיבורים נספו במלחמתם בשורות הבריגדה בשם "וורושילוב") ויוסקה רודניצקי. [בן דוד של איצקה, גם הוא נפל בשורות הפרטיזנים].

כעבור זמן קצר נאספה תחמושת, שלושה רובים, ארבע אטרזנטקות חמישה אקדחים, שישה רימונים ומלאי גדול למדי של כדורים. הקבוצה [המחתרתית] גדילה. קיימים מועמדים אבל יש להקפיד על הקונספירציה ולעצור את ההרחבה עד אשר יוחלט על יום-היציאה ליער. בעליית הגג בגטו מתקיימת ההתכנסות הראשונה של הפרטיזנים היהודים מהגטו בסוונצ'יאן, הם מחליטים:

1. להגדיל את כמות הנשק
2. למשוך לארגון חברים בעלי אמינות גבוהה

3. ליצור קשר עם הפרטיזנים

גרשקה באק, דוידקה יאכיי ורובקה מיאדזיולסקי לקחו שלושה אקדחים ועלו לעלית גג של בית שגבל עם השטח מחוץ לגטו. הם בדקו אם כל החלקים [באקדחים] ישנם. מיאדזיולסקי הוציא מהנרתיק את אקדחו, אחז אותו בחוזקה בידו ואמר: כיצד אזכה לרגע לקחת נקמה! הוא נוגע בהדק האקדח והמשיך: בעד אבי, בעד אמי, בעד אחי ואחיותיי!

פתאום נשמעה ירייה מהאקדח נפלט כדור ופגע בגרשקה בשיניו בשורה התחתונה, הכדור עבר דרך הפה ויצא בצד של הצוואר.

הירייה נשמעה סביב הרחובות של הגטו. דודקה הספיק לברוח, גרשקה ורובקה הועברו לגסטאפו.

היה זה ב-13 במאי 1942. שלושה ימים הם נחקרו בצורה מחרידה, בסבל בלתי אנושי, הם נדרשו למסור היכן השיגו את הנשק ומי הם העוזרים שלהם. הפרטיזנים שתקו.

ב-16 במאי, לפנות בוקר, ירו בהם בבית הקברות היהודי וכן בצעירה לוויין מסוונצ'יאן, שנתפסה עם תעודות של ארי בביתו של איכר.

---

⁴ אוטרזנטקה – רובה קצר-קנה וקת מוקטנת. המילה היא מהמילה הרוסית "אוטרז" – חתוך. קצ'רגינסקי לא מדייק כאן, את האוטרזנטקה אני דחפתי מתחת לחולצה שלי בנוכחות גרשקה באק. ככל הזכור לי מיישקה שוטאן כלל לא היה באותו יום אתנו בעבודה במחסן הנשק. הנשק הוכנס לגטו דרך השער, אך השוטרים הליטאיים ששמרו על שער הגטו לא חיפשו אצלנו כי חייל גרמני ליווה אותנו פנימה לגטו. הכנסת נשק דרך הגדר הייתה בפעם אחרת.

היודנראט של הגטו התחיל להתנכל בפרטיזנים⁵ – לדעתם, כול אנשי הגטו יושמדו בגללם.

הפרטיזנים רק ירדו למחתרת, אבל לא ויתרו על המאבק. ההפך, ברקה יאכיי ופייווקה חייט פנו ליו"ר של היודנרט, משה גורדון, ודרשו ממנו מאה אלף רובל לקניית נשק. היו"ר שוכנע בצדקת דרישתם ונתן לחבורה שבעים אלף רובל – ז.א. [קניה] של ארבע אקדחים.

לאחר המצור על הפרטיזנים שהתרחש בסוף 1942 ביערות קאזיאני והיידוציזשקה, הקבוצה הסוונצ'יאנית יצאה מהגטו (27 מרס 1943).

הנה הם כ-22 גברים: איצקה רודניצקי, יוסף רודניצקי, אפרים מיאדזיוולסקי, שייקה גרטמן, משה שוטן, איציק פורוס, איצקה טייץ, פייבקה חייט, ברקה ודוקה יוכיי, יוסף פלקסלר, מוטה-השל בושקניץ, שאול מיכלסון, דודקה ואלפסון, האחים אברימל וטעווקה בעלאק מוידז, רכמילקה ומשה-כצל מילוטין מברסלאוו ואחרים.⁶ הם יצאו מהגטו בלילה, למרות שהמשטרה הייתה בסביבה, הם התחפרו וזחלו מתחת לגדר התיל וברחו. כעבור מספר ימים הם הגיעו ליערות לינטפר, ליד הכפר צירקליסקה.

קר, שלג מעל הברכיים. הבחורים הצעירים (המבוגר בהם בן 28, והצעיר- איצקה, עדיין לא בן 17) לגמרי לא רגיל לחיים שכאלה.

איצקה מספר על החיים שלהם אז ביער:

הדלקנו ביער השומם מדורה, היינו שם ביום וגם ישנו בלילות. המזון אצלנו אז אבל הנשק היה החבר הטוב ומייד שימש אותנו. זה גורם לאנשי הכפר לפחד והם נתנו לנו מזון. כעבור מספר ימים החלטנו ללכת לסוונצ'יאני ולהביא מהגטו עוד קבוצה.

היינו חמשה, הגענו לעיר ומצאנו את כל היהודים בתוך קרונות-רכבת שעמדה לנסוע.⁷

לנסיעה ל-קובנה, כפי שהגרמנים הבטיחו להם. אנחנו נכנסנו לאותה הרכבת בכוונה לחזור לגטו ווילנה, כדי להקים קשר עם הפרטיזנים שם ולקחת קבוצה אתנו ליער. ארבעת האלפים היהודים, שנסעו לקובנה, הורדו בפונאר ושם נורו. אותנו המשטרה היהודית

⁵ קצ'רגינסקי מכנה את אנשי המחתרת בגטו "פרטיזנים"

⁶ היו גם שלוש נערות אותן קצ'רגינסקי לא מזכיר.

⁷ משפט זה מתייחס לחיסול גטו סווינצ'יאן והמידע שנמסר ליהודים שחלקם יועברו לגטו וילנה ורובם לגטו קובנה, בימים 3-4 באפריל 1943. בגטו היו אז כאלפי יהודים, אחרי שקיץ 1942 הובאו לשם למעלה מ-1500 יהודים מגטאות קטנים בשטחי ביילורוסיה הקרובים לסווינצ'יאן ב-1942, שטחים שסופחו לגנרלקומיסריאט ליטא. בהיסטוריוגרפיה הפרשייה ידוע תחת הכותרת "רכבת קובנה". כדי לא לעורר חשדות אצל היהודים העברה בוצעה על ידי המשטרה היהודית מוילנה. מצד הגרמנים הייתה זו הונאה ובסיכומו של דבר כאלפי יהודים נלקחו ב-4 באפריל דרך וילנה לפונר ונרצחו שם. בהיותנו ביער נודע לנו על כך ובאנו להיפרד מבני משפחתנו. באותו תאריך הובאו לפונר עוד כ-2000 יהודים מאושמיאנה וגם הם נרצחו שם. בקרב השוטרים היהודים שהגיעו מוילנה, חלקם היו אנשי המחתרת היהודית בגטו ויצרנו אתם קשר בעת הביקורים מהיער לגטו. הם הציעו לנו שנעזוב את היער ונעבור לוילנה ונצטרף למרד אותו הם מתכננים. הצעתנו הייתה שיעזבו את הגטו ויצטרפו אלינו ביער למלחמה פרטיזנית. לצורך ניהול מ"מ עם ההנהגה שלהם סוכם ששייקה גרטמן ואני ניסע לוילנה ברכבת שתוביל את יהודי גטו סווינצ'יאן לוילנה ולקובנה. בהגיענו לוילנה לפנות בוקר, עזבנו את הרכבת בלוויית שוטר יהודי חבר מחתרת שהוביל אותנו לגטו. דקות אחדות אחרי שעזבנו את הרכבת אנשי משטרה גרמנים וליטאים הקיפו אותה ואת אלפי היהודים סגורים בקרונות הובילו לפונר ונורו שם באותו יום.

הכניסה לבית הסוהר בגטו, המפקד נחום רינג (הפרטיזנים הרגו אותו מאוחר יותר) הרביץ לי במקל מגומי כדי שאספר היכן הנשק שלי ואל מי הגעתי לכאן. דרשתי שהם ישחררו אותי כי אחרת זה לא יגמר בטוב. כעבור יומיים הם שחררו אותנו.

לפני הערב עזבנו את הגטו, זרקנו את הטלאי הצהוב, לבשנו סרטים כחולים של עובדי רכבת וכעבור שלוש שעות כבר היינו בסוונצ'יאן.

בבסיס שלנו כבר לא מצאנו אף אחד. מצאנו את הבחורים בצד האחר של היער. התברר שהייה עליהם מצוד של המשטרה אבל זה נודע להם והם הספיקו להימלט.

ב-22 במאי [קצ'רגינסקי טועה, התאריך הוא 22 באפריל] פגשנו באזור צירקלישקי את הקבוצות הראשונות של הפרטיזנים מהגדוד "צ'אפייב", עם וואסקה צ'ורני (השחור) בראש. הם לקחו רק את וולפסון אתם כי היו בדרכם במשימה לפגוע ברכבת ואחרי זה חזרו ולקחו את כולנו ליערות קאזיאן, אליהם גם הצטרפו 32 היהודים ששייקה גרטמן הביא מווילנה.

כאן למעשה מתחיל הסיפור האמיתי.

ב-18 במאי הועבר רודניצקי לקבוצת הפרטיזנים הליטאית "זשאלגירים". באותו יום הוא נשלח עם החברים סטאווינאס וסטאנקוויטשיוס ליער שומם ליערות רודניצקי [כיום רודניקאי] (במרחק של 200 ק"מ) למשימה פוליטית. בתפקידם, לגייס פרטיזנים חדשים, לחלק דפי הסבר בין הכפריים ולארגן תאים של צעירים. (קצ'רגינסקי לא מדייק כאן – ראה ספרי "נעורים בלחימה")

ב-15 ביוני, לאחר מלוי המשימה, חוזרים השלושה פרטיזנים לבסיסם. איצקה מקבל מתנה: רובה אוטומטי.

ב-2 יולי רודניצקי נשלח לסוונצ'יאני החדשה ליצור קשר עם המהנדס קוזלובסקי (נהרג מאוחר יותר בידי הגסטאפו בווילנה).

באותו יום נוסד גדוד הפרטיזנים "ווילניוס". איצקה ביניהם מה-24 הראשונים.

בגדוד לא יודעים מי הוא איצקה רודניצקי. אבל הם מכירים את טוליה קוניצקי, שהוא אותו האיש (כל פרטיזן היה חייב שינוי שם משפחה)

15 ביוני 1944. שנה להיווסדו של הגדוד "ווילניוס", שאלתי את הבחור בעל השער המתולתל: נו, קוניצקי, ספר מה עשית במשך השנה?

א – אומר הוא בענווה – יכולתי לעשות הרבה יותר.

אז אמור מה הייתה עושה?

הוא מרים את ראשו, דומה כאילו בשמיים ניהל את חשבונו ושם כתוב:

מיקשתי 11 רכבות ממסילות ברזל רחבות [שהובילו לחזית], שלוש רכבות ממסילות צרות [מערכת רכבות אזוריות], השתתפתי בפיצוץ תחנת החשמל בסווינצ'אני והרס מפעל לכבול, הצלנו מבית החולים בסווינצ'אני את חברינו הפצוע סימיונוב [שנתפס על ידי הגרמנים], השתתפתי בפיצוץ שני גשרים, חיסול שלוש מכוניות, ארבע שוטרים לקחנו בשבי – נדמה שזה הכול.

והפלת עמודי חשמל וניתוק החוטים? ומה עם הסימות דרכי תחבורה? – אני שואל.

- אלה שטויות - הוא אומר - אם כך, אז צריך לכתוב ולכתוב.

הסיכום היה של שנה אחת בפרטיזנים. במספר השבועות, עד כניסת הצבא האדום, איצקה המשיך לפעול.

"עדיין אינו בן-18, הוא אהוב נפשי".
אומר אודותיו מפקד הגדוד ה' בונגנס.

"איצקה רודניצקה – אלבסטר – אבן בהט, שקט, עם שער מקורזל. אילו לא דיברת אתו ואילו לא פגשת אותו, אני חייב להוציא ממך את המלים הלבביות:

"שתבורך, בחורי היקר!"

ווילנה, 27 אוקטובר 1944⁸

תרגום מיידיש: שרה ברנע

---

⁸ קצ'רגינסקי לא דייק בנקודות מסוימות בכתבה, אך ביסודו הסיפור נכון.